

1 Kaj dejansko pomeni pravni izraz „starševska odgovornost“? Kakšne so pravice in obveznosti nosilca starševske odgovornosti?

Starševska odgovornost pomeni odgovornosti, dolžnosti in pravice staršev, namenjene varstvu otrokovih osebnostnih in premoženjskih pravic in koristi otroka ter njihovem spodbujanju. Starši morajo izvrševati starševsko odgovornost v skladu z otrokovimi razvojnimi potrebami in možnostmi. Starš se svoji pravici do starševske odgovornosti ne more odpovedati. Starši se morajo o posameznih vidikih starševske odgovornosti z otrokom pogovoriti in dogovoriti v skladu z njegovo starostjo in zrelostjo.

Starševska odgovornost zajema pravico in dolžnost varovati otrokove osebnostne pravice do zdravja, razvoja, nege in zaščite, vzgoje in izobraževanja, stikov in izbire prebivališča ter pravico in dolžnost upravljati otrokovo premoženje. Vključuje tudi pravico in dolžnost zastopati otrokove osebnostne in premoženjske pravice in interese.

2 Kdo je ponavadi nosilec starševske odgovornosti do otroka?

Starši imajo pravico in dolžnost izvrševati starševsko odgovornost enakopravno, skupaj in sporazumno. Če starši stalno ne živijo skupaj, morajo izvrševanje starševske odgovornosti sporazumno urediti s sklenitvijo načrta o skupni starševski odgovornosti. Skupno izvrševanje starševske odgovornosti lahko uredi tudi sodišče, ki odločbo izda na podlagi sporazuma staršev o vseh pomembnih vprašanjih iz načrta o skupni starševski odgovornosti. Pri skupnem izvrševanju starševske odgovornosti si morajo starši prizadevati vsa sporna vprašanja reševati sporazumno.

Vsak starš lahko starševsko odgovornost izvršuje v celoti sam, deloma ali kolikor je potrebno za sprejetje odločitve o posameznem pomembnem vprašanju glede otroka. V zgoraj navedenih primerih se lahko pravica drugega starša do izvrševanja starševske odgovornosti omeji le s sodno odločbo, pri čemer se upošteva korist otroka. Če en starš umre ali je razglašen za mrtvega in sta starša pred njegovo smrtjo skupaj izvrševala starševsko odgovornost, jo mora preživeli starš izvrševati sam, ne da bi bila za to potrebna sodna odločba. Vsak od staršev lahko na podlagi sodne odločbe starševsko odgovornost izvršuje sam, če se starši niso sklenili načrta o skupni starševski odgovornosti ali sporazuma v okviru sodnega postopka. V takem primeru mora sodišče dati prednost staršu, ki je izkazal pripravljenost sodelovati pri sklenitvi sporazuma o skupni starševski odgovornosti.

3 Ali je mogoče za izvrševanje starševske odgovornosti določiti drugo osebo, če starši tega nočejo ali ne želijo?

Če je starš mladoletna oseba ali oseba, ki ji je na posameznem področju starševske odgovornosti odvzeta poslovna sposobnost, izvrševanje starševske odgovornosti zaradi pravnih ovir miruje. Med mirovanjem lahko navedeni starš vsakodnevno za otroka skrbi sam, skupaj z otrokovim drugim staršem ali skrbnikom otroka, ki se imenuje v skladu z določbami družinskega zakona (*Obiteljski zakon*) o imenovanju skrbnika. Navedeni starš ne more zastopati otroka; če mu je odvzeta poslovna sposobnost, pa ne more zastopati otroka na področju, na katerem mu je poslovna sposobnost odvzeta. Otroka v takem primeru zastopa drugi starš ali skrbnik, ki mora upoštevati mnenje staršev.

Če se starši otroka ali starši in skrbnik ne strinjajo glede zastopanja pri pomembnih odločitvah v zvezi z otrokom, sodišče na predlog otroka, katerega koli od staršev ali skrbnika v nepravdnem postopku odloči, kdo bo otroka v zadevni zadevi zastopal.

Na predlog otroka, katerega koli od staršev ali centra za socialno delo sodišče v nepravdnem postopku odloči o mirovanju izvrševanja starševske odgovornosti (mirovanje izvrševanja starševske odgovornosti zaradi dejanskih ovir), če je kateri koli od staršev odsoten ali prebiva na neznanem naslovu ali če iz objektivnih razlogov dalj časa ne more izvrševati starševske odgovornosti. V času mirovanja iz zgoraj navedenih razlogov zadevni starš ne sme izvrševati starševske odgovornosti. V takem obdobju mirovanja drugi starš sam izvršuje starševsko odgovornost ali pa je otrok postavljen pod skrbništvo v skladu z določbami družinskega zakona. Sodišče na predlog otroka, starša, katerega izvrševanje starševske odgovornosti miruje, ali centra za socialno delo v nepravdnem postopku odloči o prenehanju mirovanja izvrševanja starševske odgovornosti zaradi dejanskih ovir, če razlogi, zaradi katerih je bilo mirovanje odrejeno, prenehajo obstajati.

Če starša skupaj izvršujeta starševsko odgovornost in eden od njiju umre, drugi starš sam nadaljuje izvrševanje starševske odgovornosti. Če starš, ki sam izvršuje starševsko odgovornost, umre, sodišče na predlog otroka, preživelega starša ali centra za socialno delo v nepravdnem postopku dodeli starševsko odgovornost preživelemu staršu, če meni, da je to v skladu s koristmi otroka. Če oba starša umreta, center za socialno delo postavi otroka pod skrbništvo. Starš, ki izvršuje starševsko odgovornost, lahko še za življenja z oporoko ali notarsko listino (ki se v hrvaščini imenuje *anticipirana naredba* (vnaprejšnja odločitev)) imenuje osebo, za katero meni, da bi lahko v primeru njegove smrti najbolje skrbela za otroka. Če se v primeru smrti starša otroku imenuje skrbnik, se upoštevajo mnenje otroka in želje preživelega starša, razen če se oceni, da upoštevanje takih mnenj/želja ne bi bilo v korist otroka.

Člen 224 družinskega zakona določa, da se otrok postavi pod skrbništvo, če njegovi starši umrejo, izginejo, niso znani ali najmanj en mesec prebivajo na neznanem naslovu; če je staršem otroka odvzeta starševska odgovornost; če starši, ki jim je na posameznem področju odvzeta poslovna sposobnost in jim to preprečuje izvrševanje starševske odgovornosti, otroka niso zaupali osebi, ki izpolnjuje pogoje za skrbnika, ali če se starši strinjajo z oddajo otroka v posvojitev. V skladu s členom 225 družinskega zakona mora center za socialno delo sprejeti odločbo o postavitvi otroka pod skrbništvo in imenovati skrbnika. Center za socialno delo lahko otroka namesti v vsakodnevno varstvo skrbnika, druge osebe, rejniške družine, doma za zapuščene otroke ali v varstvo pravne osebe, ki se ukvarja z dejavnostmi socialnega varstva, razen če družinski zakon ne določa drugače.

Ukrepi za varstvo otrokovih pravic in koristi se sprejemajo na podlagi strokovne ocene, če se ugotovi, da so bile otrokove pravice in koristi kršene ali da so bili otrokove pravice, koristi in razvoj ogroženi. Šteje se, da so bile otrokove pravice ogrožene, če skrb za otroka ni ustrezna, če ima otrok psihosocialne težave, ki se odražajo v njegovem vedenju, čustvenih težavah, težavah v šoli ali drugih težavah pri odraščanju, ali če je verjetno, da bodo nastopile zgoraj navedene okoliščine.

Center za socialno delo lahko za varstvo otrokovih osebnostnih pravic in koristi:

- (1) sprejme nujni ukrep odvzema otroka in njegove namestitve zunaj družine;
- (2) izda opozorilo zaradi napake ali opustitve pri izvrševanju starševske odgovornosti;
- (3) staršem zagotovi strokovno pomoč in podporo pri izvrševanju starševske odgovornosti ter
- (4) uredi, da starši prejmejo intenzivno strokovno pomoč ter nadzor pri izvrševanju starševske odgovornosti.

Sodišče lahko za varstvo otrokovih osebnostnih pravic in koristi:

- (1) začasno zaupa skrb za otroka drugi osebi, rejniški družini ali ustanovi socialnega varstva;
- (2) izda prepoved približevanja otroku;

(3) staršem odvzame pravico do prebivanja v skupnem domu z otrokom in namesti otroka v vsakodnevno varstvo druge osebe, rejniške družine ali ustanove socialnega varstva;

(4) če ima otrok vedenjske težave, zagotovi podporo pri njegovi vzgoji z namestitvijo v rejniško družino ali ustanovo socialnega varstva ali

(5) staršem odvzame starševsko odgovornost.

Družinski zakon med okrepi za varstvo otrokovih pravic in koristi vsebuje določbe glede zagotavljanja začasnih namestitve otroka ali začasnih namestitve otroka v varstvo druge osebe, odvzem staršem pravice do prebivanja v skupnem domu z otrokom itd.

4 Kako se ureja vprašanje starševske odgovornosti, če se starša razvežeta ali razideta?

Vprašanja glede starševske odgovornosti se lahko rešijo s sklenitvijo načrta o skupni starševski odgovornosti ali s sodno odločbo.

Načrt o skupni starševski odgovornosti je pisni sporazum staršev, v katerem se določi način izvrševanja skupne starševske odgovornosti, kadar otrokovi starši ne živijo stalno skupaj kot družina. Z načrtom o skupni starševski odgovornosti se mora podrobno urediti:

(1) kraj in naslov otrokovega prebivališča;

(2) čas, ki ga otrok preživi z vsakim od staršev;

(3) način izmenjave informacij, kadar se zahteva soglasje pri sprejemanju pomembnih odločitev glede otroka, ter izmenjave pomembnih informacij v zvezi z otrokom;

(4) znesek preživninske obveznosti starša, pri katerem otrok ne prebiva;

(5) način reševanja prihodnjih spornih vprašanj.

Starši lahko načrt o skupni starševski odgovornosti pripravijo sami ali v postopku obveznega svetovanja ali v postopku družinske mediacije.

Če se starši ne morejo sporazumeti o načrtu o skupni starševski odgovornosti ali če tak načrt sodišče zavrne, lahko kateri koli od staršev ali otrok vloži tožbo glede vprašanja, s katerim od staršev bo otrok prebival, glede načinov izvrševanja starševske odgovornosti, otrokovih stikov z drugim staršem ali preživljanja otroka. Sodišče pri odločanju o tem, s katerim od staršev bo otrok prebival, o izvrševanju starševske odgovornosti ali glede otrokovih stikov z drugim staršem ni vezano na zahteve strank. Sodišče lahko o tem, s katerim od staršev bo otrok prebival, načinih ohranjanja njegovih stikov z drugim staršem in izvrševanju starševske odgovornosti odloči na podlagi sporazuma staršev, če meni, da je ta v korist otroka.

Sodišče po uradni dolžnosti odloči, s katerim od staršev bo otrok prebival, o načinih izvrševanja starševske odgovornosti, stikov otroka z drugim staršem in preživljanju otroka, in sicer z izdajo odločbe, s katero se ugotovi neobstoj zakonske zveze ali se zakonska zveza razveljavi ali razveže, ter v drugih primerih, ko starša živita ločeno, ali z izdajo odločbe o ugotavljanju ali izpodbijanju materinstva ali očetovstva, če je izdaja take odločbe glede na izid sodnega postopka in dejanske okoliščine mogoča in potrebna.

5 Katere formalnosti morata starša spoštovati pri sklenitvi sporazuma o starševski odgovornosti, da je ta sporazum pravno zavezujoč?

Načrt o skupni starševski odgovornosti postane izvršljiv tako, da se predloži sodišču v nepravdnem postopku; sodišče preveri njegovo vsebino in ga v skladu z določbami družinskega zakona potrdi ali zavrne. Načrt o skupni starševski odgovornosti je mogoče spremeniti v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo ali če so spremembe potrebne, ker so se okoliščine bistveno spremenile. Načrt se po morebitni spremembi predloži sodišču v nepravdnem postopku; sodišče preveri njegovo vsebino in spremembe potrdi ali zavrne.

Sodišče lahko o tem, s katerim od staršev bo otrok prebival, o načinih ohranjanja njegovih stikov z drugim staršem in izvrševanju starševske odgovornosti odloči na podlagi sporazuma staršev, če meni, da je ta v korist otroka. Če se starša odločita izvrševati skupno starševsko odgovornost, morata v sporazumu urediti vsa pomembna vprašanja iz načrta o skupni starševski odgovornosti. Odločba sodišča, izdana na podlagi sporazuma staršev o izvrševanju skupne starševske odgovornosti, ima glede pravnih sredstev ali možnosti sprememb odločbe sodišča enake pravne učinke kot načrt o skupni starševski odgovornosti, ki ga potrdi sodišče. Če sodna odločba temelji na zgoraj navedenem sporazumu staršev o izvrševanju skupne starševske odgovornosti, taka odločba ne potrebuje obrazložitve.

6 Katera alternativna sredstva so za reševanje spora zunaj sodišča na voljo staršem, kadar se ti ne morejo sporazumeti o starševski odgovornosti?

Če se starša ne moreta dogovoriti o načrtu o skupni starševski odgovornosti, ju center za socialno delo spodbuja k sklenitvi sporazuma v postopku družinske mediacije, razen če zakon določa, da se mediacija ne izvaja. Če se starša, ki nameravata razvezati zakonsko zvezo, ne dogovorita o načrtu o skupni starševski odgovornosti, ju center za socialno delo opozori, da bo sodišče po uradni dolžnosti v postopku razveze zakonske zveze, ki se začne na podlagi tožbe enega od zakoncev:

(1) izdalo sodno odločbo o tem, s katerim od staršev bo otrok prebival, o ureditvi starševske odgovornosti, stikov otroka z drugim staršem in preživljanju otroka;

(2) otroku v skladu z družinskim zakonom omogočilo izraziti mnenje in

(3) otroku v skladu z določbami družinskega zakona imenovalo posebnega skrbnika.

7 O katerih vprašanjih v zvezi z otrokom lahko odloča sodnik, če starša zadevo predložita sodišču?

V skladu s členom 413 družinskega zakona sodišče po uradni dolžnosti odloči o tem, s katerim od staršev bo otrok prebival, o izvrševanju starševske odgovornosti, stikov otroka z drugim staršem in preživljanju otroka, in sicer z odločbo, s katero se ugotovi neobstoj zakonske zveze ali se zakonska zveza razveljavi ali razveže, ter v drugih primerih, ko starša živita ločeno, ali z izdajo odločbe o ugotavljanju ali izpodbijanju materinstva ali očetovstva, če je izdaja take odločbe glede na izid sodnega postopka in dejanske okoliščine mogoča in potrebna.

Sodišče lahko:

(1) omeji ali prepove stike otroka z drugim staršem;

(2) odloči, da se stiki izvajajo pod nadzorom strokovnjaka;

(3) glede na okoliščine zadeve sprejme ukrepe za varstvo otrokovih pravic in koristi ali

(4) odloči o ureditvi stikov z mačeho ali očimom, če sta z otrokom živela in zanj skrbela v času prenehanja zakonske skupnosti.

V skladu s členom 417 družinskega zakona mora sodišče v postopku odločanja o stikih otroka z drugim staršem starše opozoriti, da so ti stiki posebno pomembni za dobrobit otroka, ter tako starše spodbuditi k sklenitvi sporazuma in sodelovanju v postopku družinske mediacije, razen v primerih družinskega nasilja; če starša ne dosežeta sporazuma, pa mora sodišče zagotoviti, da je kraj, v katerem se izvajajo stiki otroka z drugim staršem, primeren za otroka, pri čemer se upoštevajo krajevne in časovne omejitve drugega starša. Sodna odločba mora podrobno določati, kako, kdaj in kje lahko drugi starš prevzame in vrne otroka, ter po potrebi podrobnosti o stroških stikov. Sodišče v obrazložitvi odločbe pisno opozori na pravne posledice neizpolnjevanja obveznosti omogočanja stikov otroka z drugim staršem (ki so lahko med drugim denarna kazen, zaporna kazen ali sprememba odločbe o tem, s katerim staršem otrok prebiva).

V skladu s členom 418 družinskega zakona lahko sodišče v postopku odločanja o stikih otroka z drugim staršem sprejme enega ali več ukrepov za zagotavljanje izvrševanja odločbe, če se mu zdi verjetno, da starš, s katerim otrok prebiva, ne bo upošteval sodne odločbe glede stikov otroka z drugim staršem, in sicer:

(1) lahko imenuje osebo za pomoč pri izvrševanju sodne odločbe ali sporazuma o izvrševanju stikov otroka z drugim staršem in

(2) lahko odredi, da mora starš, s katerim otrok prebiva, predložiti varščino v gotovini.

Pri določanju takih ukrepov sodišče zlasti upošteva preteklo vedenje starša, s katerim otrok prebiva.

V skladu s členom 419 družinskega zakona lahko sodišče v postopku odločanja o stikih otroka z drugim staršem določi enega ali več ukrepov za zagotovitev vrnitve otroka ali preprečitev, da bi drugi starš otroka ugrabil (na primer z odreditvijo, naj drugi starš v času stikov predloži svoj potni list sodišču, ki je izreklo ukrep, ali predloži varščino v gotovini; ali odreditvijo prepovedi odtujitve ali obremenitve premoženja drugega starša – podatki o taki prepovedi se vpišejo v javne registre; ali odreditvijo rednega javljanja drugega starša pri pristojnem organu, kot je center za socialno delo, skupaj z otrokom ter v kraju, kjer potekajo stiki; ali z določitvijo kraja, v katerem naj potekajo stiki, ali s prepovedjo zapustitve države, v kateri potekajo stiki, ki velja za otroka, tako da se podatki o taki prepovedi vnesejo v nacionalni ali nadnacionalni informacijski sistem). Pri določanju navedenih ukrepov mora sodišče zlasti upoštevati preteklo vedenje starša, ki uveljavlja pravico do stikov.

V skladu s členom 421 družinskega zakona sodne odločbe o starševski odgovornosti ali ureditvi stikov ni treba obrazložiti, če temelji na sporazumu staršev, ki je bil sklenjen v skladu z določbami družinskega zakona, ali če je bila sodna odločba razglašena ustno v navzočnosti vseh strank in so se vse stranke odpovedale pravnim sredstvom.

8 Če sodišče odloči, da ima eden od staršev izključno pravico do varstva in vzgoje otroka, ali to pomeni, da odloča o vsem v zvezi z otrokom brez predhodnega posvetovanja z drugim od staršev?

Če je bila starševska odgovornost enega starša na podlagi določb družinskega zakona ali sodne odločbe na nekaterih področjih omejena, mora v skladu s členom 99 družinskega zakona drugi starš otroka na teh področjih zastopati sam.

Člen 105 družinskega zakona določa, da lahko vsak starš starševsko odgovornost izvršuje sam v celoti, deloma ali kolikor je potrebno za sprejetje odločitve o posameznem pomembnem vprašanju glede otroka. V zgoraj navedenih primerih se lahko pravica drugega starša do izvrševanja starševske odgovornosti omeji le s sodno odločbo, pri čemer se upošteva korist otroka. Če en starš umre ali je razglašen za mrtvega in sta starša pred njegovo smrtjo skupaj izvrševala starševsko odgovornost, jo mora preživeli starš izvrševati sam, ne da bi bila za to potrebna odločba sodišča. Ko sodišče odloča o izključni starševski odgovornosti enega od staršev, odloči tudi, ali tak starš sam zastopa otroka v zadevah, ki se nanašajo na njegove bistvene osebne pravice, ali je potrebno soglasje drugega starša, kot je navedeno v členu 100 družinskega zakona (zastopanje otroka v zadevah, ki se nanašajo na njegove bistvene osebne pravice, pomeni zastopanje v primeru kakršne koli spremembe otrokovega imena, stalnega oziroma začasnega prebivališča ali izbire oziroma spremembe verske pripadnosti).

Člen 110 družinskega zakona določa, da lahko vsak starš v času, ko otrok biva pri njem, sam sprejema vsakodnevne odločitve glede otroka, in to ne glede na to, ali je starševska odgovornost izključna ali skupna. V nujnih primerih, tj. ko otroku grozi neposredna nevarnost, lahko vsak starš sprejme kateri koli nujen ukrep v korist otroka brez soglasja drugega starša. O tem mora drugega starša obvestiti takoj, ko je mogoče.

Ne glede na to, ali je starševska odgovornost izključna ali skupna, se morata starša obveščati o otrokovem zdravju, zagotavljati doslednost njegove vzgoje ter se obveščati o njegovih šolskih in obšolskih dejavnostih. Vse izmenjave takih informacij morajo biti hitre, pregledne in osredotočene izključno na otroka. Nobeden od staršev ne sme zlorabiti svoje dolžnosti sodelovanja za nadzor nad drugim staršem.

Poleg zgoraj navedenega člen 112 družinskega zakona določa, da je starš, ki je omejen v izvrševanju starševske odgovornosti na posameznem področju, upravičen do ohranjanja stikov z otrokom, sprejemanja vsakodnevnih odločitev v zvezi z njim, sprejemanja nujnih ukrepov, če otroku grozi neposredna nevarnost, in do prejemanja informacij o pomembnih okoliščinah v zvezi z otrokovimi osebnostnimi pravicami. Te pravice se lahko omejijo ali odvzamejo le s sodno odločbo, če je to potrebno za zaščito otrokovih koristi. Starš, ki ne izvršuje starševske odgovornosti, je upravičen od drugega starša zahtevati informacije o pomembnih okoliščinah v zvezi z otrokovimi osebnostnimi pravicami, če ima za to pravni interes in če to ni v nasprotju s koristmi otroka. V primeru spora sodišče v nepravdnem postopku na predlog otroka ali katerega koli od staršev odloči tako, da se zaščiti otrokove koristi.

9 Če sodišče odloči, da imata starša skupno pravico do varstva in vzgoje otroka, kaj to pomeni v praksi?

Člen 108 družinskega zakona določa, da morata starša, ki imata skupno starševsko odgovornost, vse pomembne odločitve glede otroka sprejemati skupaj in sporazumno. Pomembne odločitve glede otroka se nanašajo na zastopanje otroka v zadevah v zvezi z njegovimi bistvenimi osebnostnimi pravicami ter v zvezi z njegovim vrednim premoženjem in premoženjskimi pravicami. Pomembne odločitve glede otroka so lahko tudi tiste, ki bi lahko pomembno vplivale na njegovo življenje, na primer odločitve glede otrokovih stikov z osebami, s katerimi si je blizu, izrednih medicinskih postopkov ali zdravljenj ter izbire šole. Vse take odločitve so veljavne, če z njimi soglaša tudi drugi starš. V izrednih primerih, na primer pri nujnem medicinskem postopku, se uporabljajo določbe posebnega predpisa o varstvu pravic pacientov. Člen 100 družinskega zakona vsebuje določbe o zastopanju otroka v zadevah, ki se nanašajo na njegove bistvene osebne pravice (v primeru kakršne koli spremembe otrokovega imena, stalnega oziroma začasnega prebivališča ali izbire oziroma spremembe verske pripadnosti). Šteje se, da je zastopanje v zvezi z otrokovimi bistvenimi osebnostnimi pravicami veljavno, če je starš, ki otroka zastopa, pridobil pisno soglasje drugega starša, ki je prav tako upravičen zastopati otroka. V nekaterih zakonsko določenih primerih soglasje ni potrebno, če starš, s katerim otrok prebiva, pridobi soglasje centra za socialno delo. Če starš, ki zastopa otroka, ne more pridobiti pisnega soglasja, sodišče v nepravdnem postopku na predlog otroka ali katerega koli od staršev odloči o tem, kateri od staršev bo zastopal otroka v konkretni zadevi, da se tako zaščiti otrokove koristi.

Člen 101 družinskega zakona vsebuje določbe o zastopanju v zadevah, ki se nanašajo na otrokovo vredno premoženje ali njegove premoženjske pravice. Če se starša, ki sta oba upravičena zastopati otroka, ne moreta sporazumeti o pomembnih odločitvah glede otroka, mora v skladu s členom 109 družinskega zakona sodišče v nepravdnem postopku na predlog otroka ali katerega koli od staršev odločiti, kateri od staršev bo v konkretni zadevi zastopal otroka. Če se pomembne odločitve nanašajo na otrokove osebne pravice, se morata starša pred vložitvijo vloge v nepravdnem postopku udeležiti obveznega svetovanja.

10 Pri katerem sodišču ali organu je treba vložiti vlogo v zvezi s starševsko odgovornostjo? Katere formalnosti je treba upoštevati in katere dokumente je treba priložiti k vlogi?

Predlogi in tožbe se vložijo pri krajevno pristojnem občinskem sodišču.

V skladu s členom 34 zakona o pravdnem postopku (*Zakon o parničnem postopku*) v naslednjih sporih na prvi stopnji vedno odločajo občinska sodišča: v sporih o obstoju ali neobstoju zakonske zveze, o njeni razveljavitvi ali razvezi; v sporih o ugotavljanju ali izpodbijanju materinstva ali očetovstva; v sporih o določitvi starša, s katerim bo otrok prebival, in v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, kadar hkrati teče tudi postopek glede ugotovitve obstoja ali neobstoja zakonske zveze ali njene razveljavitve oziroma razveze.

Družinski zakon določa, da je pred uvedbo postopka za razvezo zakonske zveze, če obstajajo skupni mladoletni otroci, ali pred uvedbo drugih sodnih postopkov o izvrševanju starševske odgovornosti in stikov z otrokom potrebno obvezno svetovanje. Določbe družinskega zakona, ki se nanašajo na obvezno svetovanje pred vložitvijo vloge za razvezo zakonske zveze v primeru skupnih mladoletnih otrok, se smiselno uporabljajo tudi za obvezno svetovanje pred uvedbo postopka za ureditev izvrševanja starševske odgovornosti in stikov otroka z drugim staršem, kadar je življenjska skupnost staršev prenehala. Primeri, v katerih se obvezno svetovanje ne izvede, so zakonsko določeni. Obvezno svetovanje se začne na predlog stranke. Predlog se vložijo pri centru za socialno delo pisno ali ustno na zapisnik. Obvezno svetovanje zagotavljajo strokovne skupine centrov za socialno delo, ki so krajevno pristojne glede na stalno ali začasno prebivališče otroka ali glede na zadnje skupno stalno ali začasno prebivališče zakoncev ali zunajzakonskih partnerjev. Obvezno svetovanje je postopek, ki zahteva osebno navzočnost družinskih članov (zastopanje ni dovoljeno). Po koncu obveznega svetovanja center za socialno delo pripravi poročilo, ki velja šest mesecev od datuma zaključka obveznega svetovanja.

Pred vložitvijo vloge za razvezo zakonske zveze je obvezna udeležba na prvem srečanju družinske mediacije.

Ovisno od vrste vložene vloge (zakonski spor, spor o ugotavljanju ali izpodbijanju materinstva ali očetovstva, spor glede starševske odgovornosti, spor glede stikov, vloga za sporazumno razvezo zakonske zveze ali zahteva za odobritev načrta o skupni starševski odgovornosti) mora predlagatelj med drugim predložiti poročilo o obveznem svetovanju, dokazilo o udeležbi na prvem srečanju družinske mediacije ali načrt o skupni starševski odgovornosti. Zahtevani dokumenti so odvisni od vloge, ki se vlaga.

11 Kateri postopek se pri tem uporablja? Ali je na voljo skrajšani postopek?

V vseh postopkih s področja družinskega prava, ki zadevajo otroke, morajo pristojni organi hitro ukrepati in zaščititi otrokove koristi.

12 Ali je mogoče dobiti pravno pomoč za kritje stroškov postopka?

Da. Brezplačno pravno pomoč ureja zakon o brezplačni pravni pomoči (*Zakon o brezplačni pravni pomoči*) (*Narodne novine* (NN; Uradni list Republike Hrvaške), št. 143/2013).

13 Ali je mogoče vložiti pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti?

Da. Stranke lahko vložijo pritožbo zoper sodno odločbo, izdano na prvi stopnji, v 15 dneh od datuma vročitve izvoda sodne odločbe, razen če zakon o pravnem postopku ne določa drugega roka. V posebnih nepravdnih postopkih, ki se urejajo z družinskim zakonom, je mogoče vložiti pritožbo zoper sodno odločbo, izdano na prvi stopnji, razen če zakon ne določa drugače. Pritožbo je treba vložiti v 15 dneh od datuma vročitve sodne odločbe.

14 V nekaterih primerih je morda treba pri sodišču ali drugem organu vložiti zahtevek za izvršitev odločbe o starševski odgovornosti. Kateri postopek se pri tem uporablja?

Obrniti se je treba na krajevno pristojno občinsko sodišče. Vsi izvršilni postopki se izvedejo na podlagi določb zakona o izvršbi (*Ovršni zakon*), družinski zakon pa vsebuje posebne določbe glede izvršbe, katerih namen je zagotoviti predajo otroka, ter glede izvršbe, katerih namen je zagotavljanje stikov z otrokom (členi 509–525 družinskega zakona).

15 Kaj je treba storiti, da se odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici, prizna in izvrši v tej državi članici?

Vložiti je treba predlog za priznanje tuje sodne odločbe v skladu z zakonom o reševanju kolizij zakona s predpisi drugih držav v določenih razmerjih (*Zakon o reševanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*) (NN št. 53/91, 8/01).

Hrvaška od 1. julija 2013 izvaja Uredbo Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000. Poglavlje III navedene uredbe se smiselno uporablja za priznanje in razglasitev izvršljivosti sodnih odločb glede starševske odgovornosti.

Zahteva za priznanje ali nepriznanje, zahteva za razglasitev izvršljivosti in predlog za izvršbo se vložijo pri krajevno pristojnem občinskem sodišču.

Predlog za izvršbo se vložijo pri krajevno pristojnem občinskem sodišču.

Za postopke za priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb se uporabljajo določbe Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 in določbe zakona o izvršbi, družinskega zakona itd.

16 Na katero Sodišče v tej državi članici je treba vložiti zahtevek za izpodbijanje priznanja odločbe o starševski odgovornosti, ki jo je izdalo sodišče v drugi državi članici? Kateri postopek se uporablja v teh primerih?

Pritožbo je treba vložiti pri občinskem sodišču. O njej odloči županijsko sodišče.

Za pritožbeni postopek veljajo določbe Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 in določbe zakona o pravnem postopku.

17 Katero pravo se uporablja v postopku o starševski odgovornosti, če otrok ali stranki ne prebivata v tej državi članici ali imata različno državljanstvo?

V skladu s členom 40 zakona o reševanju kolizij zakona s predpisi drugih držav v določenih razmerjih se v razmerjih med starši in otroki uporablja pravo države, katere državljanji so starši in otroci. Če so starši in otroci državljani različnih držav, se uporablja pravo države, v kateri imajo vsi stalno prebivališče. Če so starši in otroci državljani različnih držav in nimajo stalnega prebivališča v isti državi, se uporablja hrvaško pravo, če je otrok ali kateri koli od staršev hrvaški državljan. V razmerjih med starši in otroki, ki niso zajeta v zgornjih določbah, se uporablja pravo države, katere državljan je otrok.

Hrvaška od 1. januarja 2010 izvaja Haaško konvencijo iz leta 1996 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok.

Za več informacij glej:

družinski zakon (NN št. 103/15),

zakon o izvršbi (NN št. 112/12, 25/13, 93/14),

zakon o reševanju kolizij zakona s predpisi drugih držav v določenih razmerjih (NN št. 53/91, 88/01),

zakon o brezplačni pravni pomoči (NN št. 143/2013),

zakon o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo (NN št. 127/2013),

Uredbo Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000.

Zadnja posodobitev: 18/07/2019

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvornika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.